

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.410.009.04.2019

Urszula Wierzbicka
Dyrektor
Zespołu Placówek Oświatowych
im. Pierwszej Kompanii Kadrowej
Bolechowice 10, 26-052 Nowiny

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/075 – Indywidualizacja kształcenia po wprowadzeniu zmian w przepisach oświatowych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zespół Placówek Oświatowych im. Pierwszej Kompanii Kadrowej (dalej: ZPO lub Szkoła), Bolechowice, 26-052 Nowiny.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektorem ZPO jest Urszula Wierzbicka.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Wdrażanie zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania.2. Monitorowanie wdrożonych zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania.3. Efekty zmian indywidualizacji procesu nauczania.
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2017/2018 i 2018/2019, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeśli miały związek z przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontrolerzy	Karol Pokora, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/91/2019 z 23 października 2019 r. Jerzy Stachowiak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/95/2019 z 30 października 2019 r.

(akta kontroli str. 1-2)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W związku ze zmianami przepisów oświatowych dotyczących indywidualizacji procesu kształcenia uczniów, które weszły w życie w roku szkolnym 2017/2018, w ZPO opracowano i wdrożono procedury dostosowane do nowych uregulowań. Jednak *Statut* Szkoły nie zawierał wymaganych zapisów związanych z organizowaniem opieki nad uczniami niepełnosprawnymi, a *Programy profilaktyczno-wychowawcze* na lata szkolne 2017/2018 i 2018/2019 nie przewidywały działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu tych osób. Zdiagnozowane potrzeby były podstawą do sporządzenia indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych (dalej: IPET lub Program) i zaplanowania adekwatnych form wsparcia dla uczniów objętych kształceniem specjalnym. Trzy IPET zostały nierzetelnie sporządzone, tj. w dwóch nieprawidłowo określono kwestie wymiaru zajęć rewalidacyjnych, a w trzecim – mimo wymogu – nie wskazano działań wspierających rodziców ucznia oraz zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami. W Szkole zorganizowano nauczanie indywidualne oraz zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia uczniów w wymaganych przepisami zakresie programowym i liczbie godzin. Dla uczniów objętych kształceniem specjalnym, którzy w latach 2016/2017 i 2017/2018 realizowali nauczanie indywidualne, w roku szkolnym 2018/2019 zapewniono indywidualną realizację wybranych zajęć edukacyjnych, o których mowa w § 6 ust. 8 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym³ (dalej: rozporządzenie o kształceniu specjalnym). W przypadku pięciu uczniów, którym w roku szkolnym 2018/2019 zorganizowano zajęcia w formie indywidualnej, ustalono plany zajęć niezgodnie z zasadami higieny pracy umysłowej.

W ZPO prowadzono rozpoznanie zespołów uczniowskich dotyczące zapotrzebowania na pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Od roku szkolnego 2017/2018 wdrożono tylko jedną nową formę tego wsparcia, tj. zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne. Nie organizowano zajęć rozwijających umiejętności uczenia się określonych § 6 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach⁴ (dalej: rozporządzenie o pomocy psychologiczno-pedagogicznej). Zajęciami logopedycznymi w rozszerzonej formule (o doskonalenie kompetencji językowych) określonymi § 9 ww. rozporządzenia nie objęto uczniów ze stwierdzonymi deficytami kompetencji językowych oraz przekroczono dopuszczalną liczebność grup, w których zajęcia te się odbywały.

W Szkole dokonywano okresowej ewaluacji podejmowanych działań w odniesieniu do uczniów objętych kształceniem specjalnym, w tym dokonywano oceny efektywności udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz realizacji wsparcia zaplanowanego w IPET. Wyniki monitorowania i ewaluacji były analizowane i wykorzystywano je do modyfikacji ustalonych form wsparcia w celu poprawy ich efektywności. Wobec uczniów objętych zindywidualizowaną ścieżką kształcenia nie dokonywano wymaganej przepisami oceny efektywności wsparcia i nie formułowano wniosków dotyczących dalszych działań, mających na celu

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. poz. 1578, ze zm.

⁴ Dz. U. poz. 1591, ze zm.

poprawę ich funkcjonowania. Nieprawidłowo także dokumentowano realizację tej formy pomocy.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie efekty zmian wynikających z indywidualizacji procesu nauczania prowadzonej w skontrolowanej jednostce. Wątpliwości budzi jednak fakt nierealizowania nowych, dostępnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, nierealizowanie jej w odpowiednich warunkach oraz zaplanowanie zajęć rewalidacyjnych w wymiarze niższym niż wymagany przepisami.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wdrażanie zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania

Opis stanu faktycznego

1.1. Przygotowanie dokumentów wewnętrznych uwzględniających zmieniony stan prawny

W skład ZPO wchodzi Szkoła Podstawowa oraz Przedszkole Samorządowe. Odpowiednio w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019:

— w szkole utworzonych było siedem i osiem oddziałów. Liczba uczniów wynosiła 109 i 125, a liczebność oddziałów wynosiła od 11 do 22 uczniów oraz od 12 do 23;

— w przedszkolu utworzono po cztery oddziały. Liczba dzieci wynosiła 71 i 69, a liczebność oddziałów wynosiła od 15 do 21 dzieci oraz od 12 do 22.

Kadra pedagogiczna ZPO liczyła odpowiednio w ww. latach szkolnych 24 i 27 nauczycieli.

(akta kontroli str. 7-16)

W *Statucie* ZPO określono m.in. cele i zadania Szkoły oraz zasady pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Dokument ten nie zawierał postanowień dotyczących organizowania opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi. Nie zawierał również zapisów określających formy opieki i pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych, rodzinnych lub losowych potrzebna była pomoc i wsparcie.

Program wychowawczo-profilaktyczny z września 2017 r. oraz *Program wychowawczo-profilaktyczny* z września 2018 r. nie zawierały zapisów dotyczących działań mających na celu kształtowanie w społeczności szkolnej właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi. Skutkowało to tym, że w ZPO nie podejmowano działań mających na celu kształtowanie w środowisku szkolnym właściwych postaw wobec osób niepełnosprawnych w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu tych osób.

NIK zwraca uwagę, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek⁶ (część II w zakresie wymagań wobec szkół podstawowych, pkt 4 załącznika do rozporządzenia) w szkole winny być realizowane działania wychowawcze i profilaktyczne mające na celu eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie pożądanego zachowań, które są dostosowane do potrzeb uczniów i środowiska.

Wśród podstaw prawnych *Programów wychowawczo-profilaktycznych* z 2017 r. i 2018 r. powołano nieistniejące *rozporządzenia Kuratora Oświaty w Kielcach* (Świętokrzyski Kurator Oświaty nie wydaje rozporządzeń) oraz *decyzje Ministra Oświaty*.

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Dz. U. poz. 1611.

Dyrektor ZPO wyjaśniła, że powyższe spowodowane było przeoczeniem.

(dowód: akta kontroli str. 233)

W Szkole opracowano:

- *Procedurę organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;*
- *Procedurę organizacji kształcenia specjalnego dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym;*
- *Procedurę organizacji nauczania indywidualnego;*
- *Procedurę udzielania zezwolenia na indywidualny program nauki;*
- *Procedurę organizowania nauczania indywidualnego tzw. nauczania domowego.*

W *Procedurze udzielania zezwolenia na indywidualny program nauki* wskazano jako podstawę prawną m.in. rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki⁷, mimo że rozporządzenie to, w okresie objętym kontrolą, nie obowiązywało w odniesieniu do szkół podstawowych⁸.

(dowód: akta kontroli str. 114-142, 224-231, 388-389)

Urszula Wierzbicka, Dyrektor ZPO wyjaśniła, że nieuwzględnienie w działalności profilaktycznej Szkoły działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz powołanie niewłaściwych podstaw prawnych w wewnątrzszkolnych dokumentach było spowodowane przeoczeniem.

(dowód: akta kontroli str. 233-234)

Statut ZPO oraz ww. procedury zamieszczono na stronie internetowej Szkoły.

Jak wynika z wyjaśnień Dyrektora ZPO rodzicom dzieci, które były objęte nauczaniem indywidualnym w roku szkolnym 2016/2017 przekazywano informację o zmianach przepisów regulujących tę formę kształcenia.

(akta kontroli str. 20-232, 235, 390, 1144)

1.2. Rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

a) W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 do ZPO uczęszczało:

- trzech uczniów objętych kształceniem specjalnym; dwóch z nich objętych było w roku szkolnym 2017/2018 indywidualnym nauczaniem, realizowanym na terenie szkoły; w kolejnym roku szkolnym 2018/2019 uczniom tym zorganizowano wybrane zajęcia edukacyjne realizowane indywidualnie na terenie szkoły;
- trzech uczniów korzystających z nauczania indywidualnego; uczniowie ci w roku szkolnym 2018/2019 zostali objęci zindywidualizowaną ścieżką kształcenia (dalej także ZSK).

Żaden uczeń nie był objęty indywidualnym tokiem nauczania lub tzw. nauczaniem domowym polegającym na realizacji obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą.

(akta kontroli str. 235, 390, 1130)

b) Kształcenie specjalne trzech uczniów zorganizowano na podstawie aktualnych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego. Szkoła opracowała dla każdego z nich wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania ucznia (WOPFU). Arkusze tych ocen zostały opracowane przez zespoły nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniami i uwzględniały m.in. indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, mocne strony, predyspozycje, zainteresowania oraz uzdolnienia ucznia.

⁷ Dz. U. z 2002 r. Nr 3, poz. 28.

⁸ Obowiązywało natomiast rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz. U. poz. 1569).

(akta kontroli str. 237-290, 293-386)

c) W roku szkolnym 2018/2019, po rozpoznaniu potrzeb uczniów, wychowawcy we współpracy z nauczycielami prowadzącymi zajęcia lekcyjne, dokonali oceny sposobu funkcjonowania tych uczniów, co było podstawą do wystąpienia do poradni psychologiczno-pedagogicznej w sprawie wydania opinii dotyczącej zorganizowania kształcenia w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia. Opinie powyższe⁹ potwierdziły potrzebę organizacji dla tych uczniów ZŚK na rok szkolny 2018/2019.

(akta kontroli str. 850-940)

d) W ZPO nauczyciele uczący w oddziałach szkolnych przeprowadzali, co najmniej dwa razy w roku szkolnym, diagnozę pedagogiczną uczniów w sposób opisany w *Procedurze organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej*.

Na podstawie analizy dokumentacji dotyczącej wybranych dwóch klas ustalono, że w szkole identyfikowano potrzeby uczniów w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz obserwacji nauczycieli, przy wsparciu pedagoga i psychologa szkolnego.

W klasie III¹⁰ było trzech uczniów z opiniami poradni psychologiczno-pedagogicznej, pozostali zostali zdiagnozowani na podstawie obserwacji nauczycieli.

W klasie VI¹¹ było pięciu uczniów z opiniami poradni psychologiczno-pedagogicznej, jeden z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego¹², pozostali uczniowie zostali zdiagnozowani na podstawie obserwacji nauczycieli.

Uczniowie posiadający opinie, orzeczenia oraz wskazania nauczycieli korzystali w zależności od potrzeb z zaleconych zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, dydaktyczno-wyrównawczych, logopedycznych, rewalidacyjnych, integrujących zespół klasowy, wspierających w zakresie wyboru dalszej drogi kształcenia i zawodu oraz rozwijających uzdolnienia.

(akta kontroli str. 955-982)

1.3. Zaplanowanie indywidualnych dostosowań, w tym uwzględniających nowe formy wsparcia

a) Badanie IPET sporządzanych dla uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego wykazało m.in. że:

- w pracach Zespołów opracowujących IPET brali udział wszyscy nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniami oraz pedagog szkolny;
- Zespoły opracowały Programy po dokonaniu WOPFU;
- w IPET zaplanowano formy wsparcia uczniów, wynikające z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego;
- w IPET dwóch uczniów zaplanowano na rok szkolny 2018/2019 realizację części zajęć indywidualnie na podstawie § 6 ust. 8 rozporządzenia o kształceniu specjalnym;
- Program dla jednego z uczniów¹³ został opracowany 5 września 2018 r. na podstawie orzeczenia z 5 czerwca 2018 r. o potrzebie kształcenia specjalnego (złożonego 7 czerwca 2018 r. w ZPO);
- w IPET dla dwóch uczniów podano, że zajęcia rewalidacyjne będą realizowane w wymiarze jednej godziny w tygodniu;

⁹ Odpowiednio 28 czerwca i 10 września 2018 r. oraz 13 marca 2019 r.

¹⁰ W roku szkolnym 2017/2018 r. w klasie tej było 18 uczniów, a w kolejnym – 17.

¹¹ W roku szkolnym 2017/2018 r. w klasie tej było 22 uczniów, a w kolejnym – 23.

¹² Uczeń o którym mowa to jeden spośród trzech uczniów wskazanych w ppkt a) na stronie czwartej wystąpienia pokontrolnego.

¹³ Uczeń ten w roku szkolnym 2018/2019 kontynuował naukę w klasie IV.

- w Programie dla jednego ucznia nie określono działań wspierających rodziców ucznia oraz zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia.

(dowód: akta kontroli str. 237-254, 285-317, 339-363)

Dwóch uczniów objętych kształceniem specjalnym realizowało w roku szkolnym 2017/2018 (na podstawie aktualnych orzeczeń) nauczanie indywidualne zorganizowane na terenie szkoły. Tygodniowy wymiar godzin zajęć wynosił: dla ucznia klasy IV – 9, a klasy VII – 11 i był zgodny z § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży¹⁴ (dalej: rozporządzenie o indywidualnym nauczaniu).

(akta kontroli 1147)

Na rok szkolny 2018/2019 zaplanowano dla tych uczniów w IPET zajęcia prowadzone indywidualnie:

- dla ucznia klasy V w wymiarze 11 godzin tygodniowo z następujących przedmiotów: język polski, matematyka, biologia, język angielski, język niemiecki, geografia¹⁵;
- dla ucznia klasy VIII w wymiarze 11 godzin tygodniowo z następujących przedmiotów: język polski, historia, biologia, chemia, fizyka, geografia, matematyka, język angielski¹⁶.

(akta kontroli 305, 308-317, 842-844)

Dyrektor ZPO sporządziła odpowiednie aneksy do arkusza organizacji Szkoły, które zatwierdził organ prowadzący Szkołę. W aneksie na rok szkolny 2018/2019 dla zajęć zaplanowanych na podstawie § 6 ust. 8 rozporządzenia o kształceniu specjalnym przyjęto niewłaściwe określenie, tj. „nauczanie indywidualne”.

(akta kontroli: 1151-1154)

Trzej inni uczniowie także mieli aktualne orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Tygodniowy wymiar godzin zajęć indywidualnego nauczania wynosił w roku szkolnym 2017/2018: dla ucznia klasy IV – 10, klasy V – 9, a klasy VII – 11¹⁷ i był zgodny z § 9 ust. 1 rozporządzenia o indywidualnym nauczaniu. Uczniowie objęci indywidualnym nauczaniem realizowali wszystkie obowiązkowe zajęcia edukacyjne wynikające z ramowego planu nauczania, zgodnie z § 7 ust. 1 ww. rozporządzenia.

(dowód: akta kontroli str. 1145-1150)

b) W roku szkolnym 2018/2019 zindywidualizowaną ścieżką kształcenia zostało objętych od pierwszego semestru dwóch z ww. uczniów, a od drugiego semestru – jeden. Uczniowie ci posiadali stosowne opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej. Zgodnie z tymi opiniami realizowano zajęcia edukacyjne indywidualne z uczniem: klasy V w wymiarze 9 godz. tygodniowo, klasy VI – 11 zaś z uczniem klasy VIII – 12¹⁸. W związku z objęciem ZSK trzech uczniów Dyrektor ZPO sporządziła odpowiednie aneksy do arkusza organizacji Szkoły, które zatwierdził organ prowadzący Szkołę. Ww. uczniowie realizowali podstawę programową.

(dowód: akta kontroli str. 1151-1150)

c) W Szkole wprowadzono jedną nową formę pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tj. zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne.

¹⁴ Dz. U. poz. 1616.

¹⁵ Zajęcia z pozostałych przedmiotów, tj. muzyki, informatyki, wychowania do życia w rodzinie, wychowania fizycznego, plastyki, techniki oraz religii miał realizować razem z zespołem klasowym.

¹⁶ Zajęcia z pozostałych przedmiotów, tj. wychowania fizycznego, informatyki, religii, doradztwa zawodowego, wiedzy o społeczeństwie i edukacji dla bezpieczeństwa miał realizować razem z zespołem klasowym.

¹⁷ Wymieni uczniowie pozostałe zajęcia realizowali ze swoimi klasami.

¹⁸ Wymieni uczniowie pozostałe zajęcia realizowali ze swoimi klasami.

W ZPO w latach szkolnych 2017/2018 oraz 2018/2019 nie zaplanowano i nie zorganizowano zajęć rozwijających umiejętności uczenia się. Jak wynika z wyjaśnień Dyrektor Szkoły, przeoczono możliwość realizacji takiego wsparcia dla uczniów.

NIK zwraca uwagę, że umiejętność samodzielnego uczenia się należy do ważnych kompetencji, a jej ranga została podkreślona w nowej podstawie programowej kształcenia ogólnego¹⁹.

W zajęciach logopedycznych prowadzonych w okresie objętym kontrolą nie uczestniczyli uczniowie z deficytami kompetencji językowych. Brali w nich udział wyłącznie uczniowie z zaburzeniami sprawności językowych. W roku szkolnym 2017/2018 w grupowych zajęciach logopedycznych uczestniczyło 23 uczniów, a w kolejnym – 19.

(dowód: akta kontroli str. 983-984, 986-997, 1141)

d) Zajęcia rewalidacyjne z uczniami posiadającymi orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego prowadził nauczyciel, który ukończył kurs kwalifikacyjny z zakresu oligofrenopedagogiki oraz nauczyciel, który ukończył studia podyplomowe w tym samym zakresie. Zajęcia logopedyczne prowadził nauczyciel, który ukończył studia podyplomowe z zakresu logopedii, a zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne prowadzili pedagog i psycholog szkolny. W Szkole nie zatrudniono nauczyciela wspomagającego.

(akta kontroli str. 998-1013)

Dyrektor ZPO, wyjaśniła, że z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego nie wynikała potrzeba zatrudnienia takiego nauczyciela.

(akta kontroli str. 984)

1.4. Zaplanowanie współpracy z rodzicami i z innymi placówkami działającymi na rzecz dzieci

W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 realizowano współpracę z rodzicami uczniów w obszarze indywidualizacji kształcenia. W każdym roku odbywały się spotkania, podczas których rodzice byli informowani przez nauczycieli o potrzebie objęcia uczniów pomocą psychologiczno-pedagogiczną, na którą wyrażali zgodę. Pomoc ta udzielana była we współpracy ZPO z poradnią psychologiczno-pedagogiczną.

Szkoła współpracowała z instytucjami zewnętrznymi w zakresie wsparcia nauczycieli, rodziców i uczniów w związku z realizacją kształcenia specjalnego, w tym:

- 1) z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Piekoszowie, w roku szkolnym 2018/2019 zorganizowano warsztaty dla rodziców „Jak pomóc dziecku w nauce”;
- 2) ze Świętokrzyskim Centrum Profilaktyki i Uzależnień w Kielcach, przez organizację w ww. roku szkolnym warsztatów profilaktycznych dla uczniów „Bliżej siebie” oraz dla nauczycieli i rodziców „Problemy współczesnej młodzieży”.

(akta kontroli str. 1056-1129, 1160-1161)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. *Statut* ZPO nie zawierał zapisów dotyczących organizowania opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi, pomimo że obowiązek taki wynikał z art. 98 ust. 1 pkt 4 ustawy

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356).

z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe²⁰. Nie zawierał również zapisów dotyczących form opieki i pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych, rodzinnych lub losowych jest potrzebna pomoc i wsparcie, wymaganych art. 98 ust. 1 pkt 22 tej ustawy.

(akta kontroli str. 20-113)

Dyrektor ZPO, wyjaśniła że było to spowodowane przeoczeniem.

(akta kontroli str. 233-234)

2. IPET dla jednego z uczniów został opracowany 5 września 2018 r. na podstawie orzeczenia z 5 czerwca 2018 r. o potrzebie kształcenia specjalnego (złożonego 7 czerwca 2018 r. w ZPO), tj. z opóźnieniem wynoszącym prawie dwa miesiące.

Stanowiło to naruszenie § 6 ust. 5 pkt 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym. Zgodnie z tym przepisem, dla ucznia, który kontynuuje kształcenie, program opracowuje się w terminie 30 dni od dnia złożenia w szkole orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 299-314)

Dyrektor ZPO wyjaśniła, że powyższe było spowodowane przeoczeniem.

(akta kontroli str. 846)

3. Trzy IPET zostały sporządzone nierzetelnie, co skutkowało tym, że nie zaplanowano wymaganych form wsparcia dla trzech uczniów objętych kształceniem specjalnym.

W IPET z 15 marca 2017 r. oraz Programie z 2 października 2017 r. (dla innego ucznia) nieprawidłowo określono kwestie realizacji zajęć rewalidacyjnych, tj. podano, że zajęcia te będą realizowane w wymiarze jednej godziny w tygodniu, pomimo że zgodnie z ust. 2 pkt 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół²¹, tygodniowy wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych dla ucznia niepełnosprawnego w oddziale ogólnodostępnym wynosi po dwie godziny.

W IPET dla innego ucznia z 5 września 2018 r. nie określono działań wspierających rodziców ucznia oraz zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia, pomimo że obowiązek taki wynikał z § 6 ust. 1 pkt 4 i 6 rozporządzenia o kształceniu specjalnym.

(dowód: akta kontroli str. 293-298, 308-314, 357-363)

Dyrektor ZPO wyjaśniła, że powyższe było spowodowane przeoczeniem.

(akta kontroli str. 847)

4. W ZPO nie uwzględniono w organizacji zajęć logopedycznych przepisu wymagającego, by od 1 września 2017 r. zajęcia te były kierowane także do uczniów z deficytami kompetencji językowych. W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 terapią logopedyczną objęto tylko uczniów z zaburzeniami sprawności językowych. Obowiązek organizacji zajęć logopedycznych dla uczniów z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych wynikał z § 9 rozporządzenia o pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W roku szkolnym 2017/2018 w grupowych zajęciach uczestniczyło 23 uczniów, a w kolejnym – 19. Stanowiło to naruszenie ww. przepisu. Zgodnie z nim liczba uczestników zajęć nie może przekraczać 4.

(dowód: akta kontroli str. 986-997)

Dyrektor ZPO wyjaśniła, że powyższe było spowodowane przeoczeniem.

(akta kontroli str. 984)

²⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, ze zm.

²¹ Dz. U. poz. 703, rozporządzenie zostało uchylone z dniem 1 września 2019 r. W roku szkolnym 2019/2020 wymiar zajęć rewalidacyjnych (minimum 2godz. tyg.) określono w ust. 2 pkt 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 639).

5. Przy opracowywaniu WOPFU dwóch uczniów nie zachowano procedury określonej w § 6 ust. 11 rozporządzenia o kształceniu specjalnym. Zgodnie z tym przepisem, rodzice ucznia mają prawo uczestniczyć w spotkaniach zespołu, a także w opracowaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu wielospecjalistycznych ocen. Dyrektor zawiadamia pisemnie, w sposób przyjęty w szkole o terminie każdego spotkania zespołu i możliwości uczestniczenia w tym spotkaniu.

(dowód: akta kontroli str. 318-322, 375-377)

Dyrektor ZPO wyjaśniła, że niezawiadamianie rodziców o posiedzeniach zespołów dokonujących WOPFU spowodowane było przeoczeniem.

(akta kontroli str. 1095)

OCENA CZĄSTKOWA

Statut Szkoły nie zawierał wymaganych zapisów dotyczących organizowania opieki nad uczniami niepełnosprawnymi, a w *Programach profilaktyczno-wychowawczych* na lata szkolne 2017/2018 i 2018/2019 nie zaplanowano działań, mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu tych osób. Wewnętrzne procedury obowiązujące w ZPO od 1 września 2017 r. były dostosowane do zmienionych przepisów oświatowych dotyczących m.in. indywidualizacji procesu nauczania. W ZPO prawidłowo zorganizowano nauczanie indywidualne oraz zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia uczniów. Zdiagnozowane potrzeby były podstawą do sporządzenia IPET i zaplanowania form wsparcia dla uczniów objętych kształceniem specjalnym. Trzy IPET były sporządzone nierzetelnie, w dwóch z nich nie zaplanowano wymaganych przepisami dwóch godzin zajęć rewalidacyjnych, a w trzecim nie określono działań wspierających rodziców ucznia oraz zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia. Dodatkowo jeden IPET został sporządzony nieterminowo. Dla uczniów objętych kształceniem specjalnym, którzy w latach 2016/2017 i 2017/2018 realizowali nauczanie indywidualne, w roku szkolnym 2018/2019 zaplanowano w IPET możliwość indywidualnej realizacji wybranych zajęć edukacyjnych, o których mowa w § 6 ust. 8 rozporządzenia o kształceniu specjalnym. W Szkole zorganizowano nauczanie indywidualne oraz zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia uczniów w wymaganym przepisami zakresie programowym i liczbie godzin.

Szkoła podejmowała współpracę z rodzicami i placówkami działającymi na rzecz dziecka i jego rodziny. Nie zadbano jednak o współpracę przy sporządzaniu WOPFU, gdyż nie informowano rodziców o terminach posiedzeń zespołów sporządzających te oceny oraz o możliwości uczestniczenia w tych spotkaniach. W ZPO prowadzono działania mające na celu rozpoznawanie potrzeb zespołów uczniowskich dotyczących wymaganych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W okresie objętym kontrolą wprowadzono tylko jedną nową formę pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tj. zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne. Nie zorganizowano zajęć rozwijających umiejętności uczenia się. Dodatkowo uczniowie z deficytami kompetencji językowych nie zostali objęci zajęciami logopedycznymi. Zajęcia te były organizowane tylko dla uczniów z zaburzeniami sprawności językowych i przekroczono dopuszczalną liczebność grup, w których się one odbywały.

OBSZAR

2. Monitorowanie wdrożonych zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania

Opis stanu faktycznego

2.1. Dokumentowanie i monitorowanie przez nauczycieli i specjalistów postępów rozwoju i efektów kształcenia uczniów

W ZPO dokumentowano przebieg nauczania poprzez prowadzenie dzienników: lekcyjnych, indywidualnego nauczania, pedagoga, psychologa, logopedy, zajęć rewalidacyjnych oraz zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne.

Dzienniki pedagoga, psychologa oraz logopedy prowadzone były dla wszystkich uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną. W każdym z tych dzienników można było wyodrębnić zajęcia przeznaczone dla danego ucznia, a dzienniki zajęć rewalidacyjnych były prowadzone odrębnie dla każdego ucznia uczestniczącego w tych zajęciach. Dziennik zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne prowadzony był dla jednego ucznia.

Dzienniki uczniów objętych indywidualnym nauczaniem, kształceniem specjalnym oraz realizujących indywidualnie wybrane zajęcia edukacyjne na podstawie § 6 ust. 8 rozporządzenia o kształceniu specjalnym, zawierały wszystkie elementy określone w § 11 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji²² i były prowadzone w sposób rzetelny i na bieżąco.

Ww. dokumentacja pozwalała na monitorowanie przez nauczycieli postępów rozwoju i efektów kształcenia (zawierała informację zwrotną: mocne, słabe strony, sposoby poprawy oraz rozwoju²³).

Dla trzech uczniów objętych w roku szkolnym 2018/2019 zindywidualizowaną ścieżką kształcenia nie prowadzono dzienników zindywidualizowanej ścieżki edukacyjnej.

(akta kontroli str. 986-997, 1014-1094, 1162-1166)

Na podstawie analizy dokumentacji dotyczącej udziału trzech uczniów objętych zindywidualizowaną ścieżką kształcenia w zajęciach z czterech wybranych przedmiotów²⁴ ustalono, że zrealizowano od 80% do 98% zajęć indywidualnych oraz od 80% do 93% zajęć w klasie. Uczniowie ci uczestniczyli także w roku szkolnym 2018/2019 w innych zajęciach w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej (odbyło się od 80% do 85% zaplanowanych zajęć).

(akta kontroli str. 1233)

2.2. Ewaluacja wdrożonych działań oraz ich modyfikacji

Dla uczniów objętych kształceniem specjalnym dokonywano, co najmniej dwa razy w roku szkolnym WOPFU oraz oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej i na ich podstawie w miarę potrzeb dokonywano modyfikacji IPET. Częstotliwość dokonywanych ocen była zgodna z § 6 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym. Zespoły nauczycieli i specjalistów rekomendowały zmiany działań wspierających ucznia na podstawie ewaluacji działań podejmowanych wcześniej.

W WOPFU sporządzonym 29 stycznia 2019 r. dla ucznia klasy III, zarekomendowano organizację od II semestru indywidualnych zajęć, o których mowa w § 6 ust. 8 rozporządzenia o kształceniu specjalnym, obejmujących zajęcia z edukacji polonistycznej i matematycznej. Dla tego ucznia przewidziano także zwiększenie liczby godzin zajęć rewalidacyjnych do dwóch godzin tygodniowo. WOPFU wszystkich trzech uczniów realizujących indywidualne zajęcia z wybranych przedmiotów edukacyjnych zawierały ocenę efektywności tej formy wsparcia.

(akta kontroli str. 261-284, 293-298, 308-338, 364-386)

Wobec trzech uczniów realizujących zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści udzielający im pomocy

²² Dz. U. poz. 1646, ze zm.

²³ W dziennikach zajęć zakładka „informacja o uczniu”.

²⁴ Języka polskiego, języka angielskiego, matematyki oraz geografii.

psychologiczno-pedagogicznej nie dokonywali ocen efektywności udzielonej pomocy i nie formułowali wniosków dotyczących dalszych działań mających na celu poprawę ich funkcjonowania.

(akta kontroli str. 1014)

2.3. Nadzór dyrektora szkoły

a) Dyrektor Szkoły podejmowała działania związane z zapewnieniem możliwości realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów. W ZPO były prowadzone zajęcia: rewalidacyjne, logopedyczne, korekcyjno-kompensacyjne, dydaktyczno-wyrównawcze, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne oraz z pedagogiem i psychologiem. Nauczycielom przydzielono zajęcia zgodnie z ich kwalifikacjami. Dyrektor Szkoły zapewniła warunki do kształcenia specjalnego dzieci, uwzględniając zalecenia wynikające ze stosownych orzeczeń. W Szkole funkcjonowały trzy pracownie²⁵ wyposażone w sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne.

Dyrektor Szkoły ustaliła odpowiedni tygodniowy wymiar godzin dla uczniów objętych zindywidualizowaną ścieżką kształcenia.

(akta kontroli str. 1167-1168, 1200)

b) Dyrektor ZPO opracowywała corocznie plan nadzoru pedagogicznego, w którym planowano monitorowanie i kontrolowanie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W badanym okresie Dyrektor Szkoły nadzorowała i monitorowała jakość i efektywność udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Analizowano m.in. dzienniki zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych, IPET, WOPFU, obserwowano zajęcia oraz przeprowadzano wywiady z uczniami. Jednakże pomimo tych działań nie zidentyfikowano stwierdzonych przez NIK nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 293-314, 318-322, 357-363, 375-377, 983, 986-997, 1169-1199)

c) W trakcie posiedzenia rady pedagogicznej Szkoły, które odbyło się 30 sierpnia 2017 r., dokonano omówienia zmian w prawie oświatowym, obowiązujących od 1 września 2017r., dotyczących indywidualizacji nauczania.

Podczas posiedzenia szkoleniowego rady pedagogicznej ZPO, które odbyło się 15 września 2017 r., dokonano przeglądu obowiązujących w Szkole procedur dotyczących pomocy psychologiczno-pedagogicznej celem dokonania odpowiednich zmian lub opracowania nowych uregulowań.

Dyrektor Szkoły i nauczyciele uczestniczyli w konferencjach poświęconych nowej podstawie programowej, w trakcie których omawiano także sytuację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W badanym okresie w planach doskonalenia nauczycieli uwzględniano potrzeby w zakresie pracy z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Nauczyciele brali udział m.in. w następujących szkoleniach:

– „Ocena prawidłowości zapewnienia dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej”;

– „Afazja dziecięca i inne zaburzenia komunikacji. Objawy, diagnoza oraz terapia”.

Wspomaganie nauczycieli przez Dyrektora Szkoły w realizacji indywidualizacji kształcenia polegało m.in. na:

– przeprowadzeniu obserwacji zajęć;

– spotkaniach z zespołem ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli str. 1201-1232)

²⁵ Jedna pracownia przeznaczona do zajęć rewalidacyjnych i korekcyjno-kompensacyjnych, jedna logopedyczna i jedna do zajęć indywidualnych.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dla trzech uczniów objętych w roku szkolnym 2018/2019 ZŚK nie prowadzono dzienników zajęć, pomimo że obowiązek taki wynikał z § 11 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji.

(akta kontroli str. 1014)

Dyrektor ZPO wyjaśniła, że powyższe było spowodowane spiętrzeniem pracy związanej z codziennym funkcjonowaniem Szkoły.

(akta kontroli str. 1095)

2. Wobec trzech uczniów realizujących w roku szkolnym 2018/2019 ZŚK nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych i specjaliści udzielający im pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie dokonywali ocen efektywności udzielonej pomocy i nie formułowali wniosków dotyczących dalszych działań mających na celu poprawę ich funkcjonowania, pomimo że obowiązek taki wynikał z § 20 ust. 9 rozporządzenia o pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli str. 1014)

Dyrektor ZPO wyjaśniła, że powyższe było spowodowane spiętrzeniem pracy związanej z codziennym funkcjonowaniem Szkoły.

(akta kontroli str. 1095)

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole dokonywano okresowej ewaluacji podejmowanych działań w odniesieniu do uczniów objętych kształceniem specjalnym. Wyniki monitorowania i ewaluacji były analizowane i wykorzystywano je do modyfikacji ustalonych form wsparcia w celu poprawy ich efektywności lub podejmowano na bieżąco adekwatne działania. W ramach tych działań wdrożono w II semestrze roku szkolnego 2018/2019 dla jednego ucznia indywidualne zajęcia z edukacji polonistycznej i matematycznej oraz zwiększono liczbę godzin zajęć rewalidacyjnych. Wobec uczniów realizujących zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia nie dokonywano ocen efektywności udzielonej pomocy i nie formułowano wniosków dotyczących dalszych działań mających na celu poprawę ich funkcjonowania. Nieprawidłowo także dokumentowano realizację tej formy wsparcia.

Dyrektor ZPO monitorowała realizację kształcenia specjalnego i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej i prowadziła kontrolę dokumentowania prowadzonych działań.

3. Efekty zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania

Opis stanu faktycznego

3.1. Rozwój i integracja ze środowiskiem szkolnym uczniów objętych indywidualizacją kształcenia, w tym w ramach nowych form wsparcia

W Szkole wprowadzono nową formę pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tj. zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne. Objęto nią jednego ucznia. W ocenie prowadzącego zajęcia uczeń *m.in. poprawił umiejętność współdziałania, lepiej radzi sobie z emocjami, zwiększył poczucie własnej wartości. (...) Lepiej radzi sobie z kontaktami z rówieśnikami, poprawnie gospodaruje czasem i próbuje zachowywać się asertywnie*. Powyższa ocena świadczy o tym, że osiągnięto zaplanowane cele zajęć.

(akta kontroli str. 945, 947-952)

W ZPO nie prowadzono dokumentacji dotyczącej planowania i realizacji potrzeb rozwojowych trzech uczniów objętych zindywidualizowaną ścieżką kształcenia. Brak tej dokumentacji uniemożliwia dokonanie oceny efektów dotyczących realizacji potrzeb rozwojowych tych uczniów. Wszyscy uczniowie objęci tą formą kształcenia uzyskali pozytywne oceny z poszczególnych przedmiotów i byli promowani do następnej klasy.

(akta kontroli str. 717, 1014)

Realizację potrzeb rozwojowych uczniów w wyniku wdrożenia działań zaplanowanych w IPET zbadano w odniesieniu do trzech uczniów objętych kształceniem specjalnym. Wszyscy ww. uczniowie zrealizowali zaplanowane w Programach zajęcia w liczbie zgodnej z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego.

(akta kontroli str. 1133-1134)

W ocenie efektywności zajęć rewalidacyjnych jednego ucznia dokonanej na zakończenie roku szkolnego 2017/2018 podano m.in.: *(...) usprawniono techniki czytania i pisanie (...) oraz umiejętność redagowania tekstów*. Ocena efektywności zajęć korekcyjno-kompensacyjnych tego ucznia wskazuje, że *(...) znacznie poprawiło się jego funkcjonowanie (...) wzrósł poziom koncentracji (...). Poprawie uległo myślenie logiczne. (...)* Powyższe oceny świadczą o tym, że realizacja działań zaplanowanych w IPET tego ucznia przyniosła pozytywne rezultaty.

Uczeń, o którym mowa powyżej, kontynuował kształcenie specjalne w kolejnym roku szkolnym. W ocenie efektywności zajęć rewalidacyjnych dokonanej na zakończenie roku szkolnego 2018/2019 podano m.in.: *zajęcia rewalidacyjne wzmocniły koncentrację uwagi oraz wpłynęły na wzrost wiary i pewności we własne możliwości*. W ocenie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych tego ucznia podano, że *podczas zajęć coraz chętniej podejmuje trudne zadania (...) nie zraża się trudnościami*. Podobny charakter mają ujęte w sprawozdawczości szkolnej oceny z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z języka polskiego, języka angielskiego oraz historii.

(akta kontroli str. 1016-1017, 1019-1021, 1037-1038, 1041-1043)

W roku szkolnym 2017/2018 drugi uczeń *rozwijał percepcję słuchową, usprawniał technikę czytania i pisanie*. W ocenie nauczycieli uczeń *(...) dobrze radzi sobie z wykonywaniem ćwiczeń i poleceń. Chętnie podejmuje swobodne rozmowy. Jego wypowiedzi są coraz dłuższe i bogatsze w nowe słownictwo. (...)*. W ocenie efektywności zajęć rewalidacyjnych ucznia dokonanej na zakończenie roku szkolnego 2018/2019 podano m.in.: *(...) dobrze radzi sobie z wykonywaniem ćwiczeń. Jest coraz bardziej samodzielny i aktywny, lepiej reaguje na stres. Wierzy we własne siły i możliwości*. Oceny z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych ujęte

w sprawozdawczości szkolnej potwierdzają pozytywny wpływ przyjętej formy kształcenia na ucznia, w tym realizacji działań zaplanowanych w IPET.

(akta kontroli str. 1056-1058, 1060-1062)

W przypadku trzeciego ucznia zapisy dokonane w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 w dziennikach zajęć rewalidacyjnych oraz zajęć korekcyjno-kompensacyjnych wskazywały, że Szkoła realizowała działania zaplanowane w IPET. W ocenie efektywności zajęć rewalidacyjnych tego ucznia dokonanej na zakończenie roku szkolnego 2018/2019 podano m.in.: (...) *stymulowano myślenie przyczynowo skutkowe. (...) Uczeń niechętnie podejmuje działanie związane z nauką. Z zapisów w dzienniku zajęć rewalidacyjnych wynika, że podejmowano działania zaplanowane w IPET, jednakże nie zawsze były one skuteczne. W sprawozdaniu z zajęć rewalidacyjnych podano m.in., że brakuje systematycznej pracy ze strony rodziców ucznia.*

(akta kontroli str. 1019-1021, 1076, 1077, 1079-1081, 1083)

3.2. Edukacja uczniów objętych indywidualizacją kształcenia

W przypadku uczniów objętych indywidualizowaną ścieżką kształcenia analizie poddano oceny roczne uzyskane przez tych uczniów z czterech przedmiotów przed wprowadzeniem zmian w przepisach oświatowych i po ich wprowadzeniu. Pod uwagę wzięto oceny z języka polskiego, języka angielskiego, matematyki oraz informatyki/zajęć komputerowych. Jeden uczeń poprawił ocenę z zajęć komputerowych z dostatecznej na dobrą, a z pozostałych przedmiotów utrzymał poziom ocen sprzed zmiany. Drugi uczeń uzyskał oceny na tym samym poziomie, jak w roku poprzedzającym zmiany. W przypadku trzeciego ucznia nastąpiło pogorszenie ocen z dwóch przedmiotów²⁶.

(akta kontroli str. 717)

Dyrektor Szkoły podała m.in. następujące przyczyny mające wpływ na pogorszenie ocen tego ucznia: częste absencje, słaba umiejętność czytania ze zrozumieniem oraz bardzo duże trudności z przyswajaniem treści matematycznych.

Jako środki zaradcze podjęte wobec zaistniałej sytuacji Dyrektor ZPO podała m.in.: (...) *stosowanie przerw śródlekcyjnych, wydłużony czas pracy, zmniejszenie ilości zadań do wykonania, wielokrotne stwarzanie sytuacji pozwalającej na uzupełnienie braków i poprawę oceny, podniesienie samooceny ucznia poprzez stosowanie zachęty w formie pochwał ustnych i pozytywnych uwag pisemnych (...).*

(akta kontroli str. 820-821)

W przypadku uczniów objętych kształceniem specjalnym nie wystąpiła zmiana formy kształcenia. Realizowali oni tę formę kształcenia w całym okresie objętym kontrolą, a wszystkie uzyskane oceny były pozytywne.

(akta kontroli str. 715, 716)

3.3. Wpływ wprowadzonych zmian na pracę szkoły

W roku szkolnym 2018/2019 dla trzech uczniów wprowadzono indywidualizowaną ścieżkę kształcenia. Rodzice tych uczniów, otrzymali informacje dotyczące tej formy kształcenia od Dyrektora Szkoły oraz pedagoga. Przed wydaniem przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną opinii niezbędnej do objęcia tą formą kształcenia odbywały się konsultacje z udziałem pracowników poradni, pedagoga i wychowawców klas. Pedagog szkolny, jako koordynator zespołu ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej, po otrzymaniu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej przedstawiał i konsultował z Dyrektorem ZPO oraz nauczycielami zalecenia dotyczące pracy z uczniem. Pedagog odbywał również spotkania informacyjno-doradcze z rodzicami. Rodzicom uczniów objętych

²⁶ Z języka polskiego (z oceny dostatecznej na dopuszczającą) i z matematyki (z oceny dostatecznej na dopuszczającą).

indywidualizowaną ścieżką kształcenia przekazano w formie pisemnej zasady organizacji tej formy kształcenia. Informacja taka określała m.in. tygodniowy wymiar godzin oraz dane nauczycieli prowadzących poszczególne zajęcia.

(akta kontroli str. 769-781, 783-794, 797-809, 812-818, 941-942)

Zgodnie z § 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁷, plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia.

W przypadku jednego ucznia kl. III, objętego w II semestrze roku szkolnym 2018/2019 zajęciami zorganizowanym indywidualnie, liczba godzin lekcyjnych w poszczególnych dniach tygodnia wynosiła: poniedziałek – pięć, wtorek – siedem, środa – osiem, czwartek – pięć, piątek – pięć.

(akta kontroli str. 762)

W planach zajęć czterech innych uczniów objętych indywidualizacją kształcenia (dwóch ZSK i dwóch indywidualnym nauczaniem) nastąpiło skumulowanie zajęć o charakterze humanistycznym oraz ścisłym:

- w poniedziałek – trzy godziny języka polskiego przedzielone historią;
- w czwartek – dwie godziny języka polskiego oraz dwie kolejno po sobie następujące godziny języka angielskiego;
- w piątek – koło matematyczne, a następnie dwie kolejno po sobie następujące godziny matematyki.

W przypadku drugiego ucznia w jego planie zajęć nastąpiło skumulowanie zajęć o charakterze humanistycznym:

- w środę – jedna godzina języka niemieckiego, dwie godziny języka polskiego oraz jedna godzina języka angielskiego;
- w piątek – jedna godzina języka niemieckiego oraz trzy godziny języka polskiego.

W przypadku trzeciego ucznia w jego planie zajęć nastąpiło skumulowanie zajęć o charakterze humanistycznym:

- we wtorek oraz w środę – dwie godziny języka polskiego, a następnie jedna godzina języka niemieckiego;
- w czwartek dwie godziny języka angielskiego, a następnie język polski.

W przypadku czwartego ucznia w jego planie zajęć nastąpiło skumulowanie zajęć o charakterze ścisłym: w środę – jedna godzina matematyki, a następnie kolejno fizyka i chemia (po jednej godzinie)

(akta kontroli str. 738, 746, 751-754, 759-761)

Ustalenia dotyczące oceny wpływu nowych zasad indywidualizacji kształcenia oraz funkcjonowania uczniów z niepełnosprawnościami oraz trudnościami w funkcjonowaniu w zespołach klasowych po wprowadzeniu zmian, uzupełniono poprzez uzyskanie opinii na ten temat od nauczycieli oraz rodziców uczniów. Wyjaśnienia w tym zakresie uzyskano również od dyrektor Szkoły, oraz trzech specjalistów zatrudnionych w szkole (tj. pedagoga, psychologa i logopedy).

W opinii dyrektor Szkoły nauczyciele podejmują działania mające na celu indywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości, a w przypadku uczniów niepełnosprawnych, (...), nauczyciele biorą pod uwagę zróżnicowane możliwości uczniów, które są decydujące w doborze form, metod nauczania i środków dydaktycznych oraz tempie realizacji treści nauczania. (...) uczniowie korzystają z dostosowanych indywidualnie form pomocy psychologiczno-pedagogicznej (...). Odpowiednio dobrane do możliwości uczniów

²⁷ Dz. U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69 ze zm.

cele, formy, metody i środki dydaktyczne pozwoliły na stworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju.

(akta kontroli str. 720-722)

Spostrzeżenia dokonane przez pedagoga, psychologa i logopedę zatrudnionych w Szkole były zbieżne z opinią dyrektora. Jako czynniki utrudniające realizację zadań udzielający wyjaśnień podali m.in.:

- często zmieniające się przepisy, brak ściśle określonych wymagań, zaleceń zwłaszcza dotyczących obowiązującej dokumentacji (głównie w przypadku zindywidualizowanej ścieżki edukacyjnej),
- dostosowanie planu zajęć klasy do planu zajęć ucznia objętego ZŚK, a w przypadku większej ilości uczniów zapewnienie warunków lokalowych i dostosowanie planu nauczycieli,
- traktowanie przez rodziców tej formy pomocy jako korepetycji.

W opinii ww. specjalistów nauczyciele skutecznie i odpowiednio wcześniej identyfikują szanse realizacji indywidualizacji nauczania i widzą w nich realne możliwości pomocy uczniom z niepełnosprawnościami oraz wykazującymi trudności szkolne. Jednocześnie większość z nich podnosi kwestie doprecyzowania uregulowań prawnych, standaryzacji wymaganych dokumentów oraz zwiększenia nakładów finansowych, które pozwolą na zakup niezbędnych pomocy, środków dydaktycznych, programów, i sprzętu, a także pomocy specjalistów, w tym metodyków. Jako propozycję usprawnień podano m.in. udział w szkoleniach specjalistycznych i częstą wymianę informacji dotyczącej uczniów i ich sytuacji wychowawczej.

(akta kontroli str. 724-726, 728-729, 731-732)

Nauczyciele najczęściej słabo i przeciętnie (33%) ocenili akcję informacyjną w przedmiotowej sprawie prowadzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ośrodek Rozwoju Edukacji i kuratoria oświaty. Połowa nauczycieli dobrze oceniła możliwości dotyczące rozpoznawania psychofizycznych i rozwojowych potrzeb uczniów i wspomagania indywidualnego rozwoju każdego dziecka – poznawczego, emocjonalnego, społecznego. Zmiany w przepisach oświatowych w zakresie indywidualizacji kształcenia w ostatnich dwóch latach oceniono raczej neutralnie lub negatywnie (72%).

(akta kontroli str. 711-714)

Większość rodziców dobrze lub przeciętnie oceniła dostępność informacji o zmianach przepisów dotyczących indywidualizacji kształcenia, obowiązujących od 1 września 2017 r. (65% badanych) i rozpoznawanie w szkole indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów (79%). Połowa z rodziców, którzy wzięli udział w ankiecie (56%) dobrze oceniła także dostosowanie wymagań edukacyjnych oraz stosowanych metod pracy z uczniem do jego indywidualnych potrzeb i możliwości oraz wspieranie rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych. Rozkład odpowiedzi dotyczących efektywności wprowadzonych zmian wskazuje na brak zdecydowanego osądu rodziców w tej sprawie (po 30% respondentów oceniło pozytywnie, negatywnie, pozostali nie mieli na ten temat zdania).

(akta kontroli str. 715-718)

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Plany zajęć na rok szkolny 2018/2019 dla pięciu uczniów, objętych indywidualizacją kształcenia (dwóch korzystających ze zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, dwóch objętych indywidualnym nauczaniem oraz jednej) zostały sporządzone z naruszeniem zasad higieny pracy umysłowej.

Ustalone
nieprawidłowości

a) w planie zajęć jednego ucznia kl. III, realizującego od II semestru 2018/2019 wybrane zajęcia w formie zajęć indywidualnych, liczba godzin lekcyjnych w poszczególnych wynosiła od pięciu do ośmiu. Tym samym nie zapewniono temu uczniowi równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia. Było to niezgodne z § 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.

(akta kontroli str. 762)

b) w planach lekcji czterech innych uczniów nie uwzględniono zasady naprzemiennego rozmieszczania w danym dniu zajęć o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze, tj. stwierdzono przypadki występowania kolejno części przedmiotów: języka polskiego, matematyki, języka angielskiego oraz przedmiotów wymagających koncentracji (fizyka i chemia). Stanowiło to naruszenie § 4 pkt 2 ww. rozporządzenia.

(akta kontroli str. 738, 746, 751-754, 759-761)

Dyrektor Szkoły w obu przypadkach tłumaczyła takie ułożenie planu ograniczonymi możliwościami kadrowymi i lokalowymi.

(akta kontroli, str. 824)

OCENA CZĄSTKOWA

Dla dwóch spośród trzech uczniów objętych kształceniem specjalnym osiągnięto zaplanowane efekty dotyczące realizacji ich potrzeb rozwojowych w wyniku wdrożenia działań zaplanowanych w IPET. W Szkole analizowano przyczyny nieosiągnięcia zaplanowanych efektów w odniesieniu do trzeciego ucznia. W przypadku pięciu uczniów objętych indywidualizacją kształcenia niezgodnie z zasadami higieny pracy umysłowej zaplanowano wdrożenie zmian w planach zajęć uczniów i oddziałów klasowych.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Dostosowanie *Statutu* ZPO do obowiązujących przepisów.
2. Podjęcie działań zapewniających prawidłowe sporządzanie IPET poprzez zaplanowanie w nich odpowiednich form wsparcia dla uczniów i ich rodzin.
3. Zapewnienie rodzicom uczniów objętych kształceniem specjalnym możliwości uczestnictwa w dokonaniu okresowej WOPFU, poprzez zawiadamianie o spotkaniach Zespołów.
4. Podjęcie działań zapewniających udział w zajęciach logopedycznych uczniów z deficytami kompetencji językowych, realizowanych w grupach o dopuszczalnej liczebności.
5. Prawidłowe dokumentowanie zajęć realizowanych w ramach zindywidualizowanej ścieżki edukacyjnej oraz dokonywanie wymaganej oceny efektywności udzielonej pomocy w ramach tej formy wsparcia.
6. Podjęcie działań w celu opracowania planu zajęć uczniów zapewniającego równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia oraz uwzględniającego zasadę naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze w danym dniu.

Uwagi

NIK nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, stycznia 2020 r.

Kontrolerzy
Karol Pokora
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
podpis

Jerzy Stachowiak
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

